

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради щодо
присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України, м. Суми, ухвалила рішення щодо присудження ступеня доктора філософії Чжан Цзіньцю з галузі знань 02 Культура та мистецтво на підставі прилюдного захисту дисертації «Концерт для труби з оркестром у стильовій парадигмі від Бароко до Класицизму» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво 04 вересня 2025 року.

Чжан Цзіньцю, 1996 року народження, громадянин КНР, освіта вища.

У 2021 році закінчив Національну музичну академію України імені П. І. Чайковського і отримав повну вищу освіту зі спеціальності «Музичне мистецтво» та здобув ступінь магістра.

З вересня 2022 року і дотепер навчається в аспірантурі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка на спеціальності 025 Музичне мистецтво.

Дисертація до захисту подається вперше.

Дисертація виконана в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.

Науковий керівник – Зав'ялова Ольга Костянтинівна, доктор мистецтвознавства, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, завідувач кафедри музикознавства та культурології.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі знань, а саме: вперше висвітлено формування жанру концерту для труби з оркестром у історичній ретроспективі шляхом

вивчення становлення сольного, оркестрового та ансамблевого трубного мистецтва від витоків до класичного періоду включно. Розглянуто виконавські ампуа музиканта-трубача барокової доби, обґрунтовано їх взаємозв'язок із формуванням трубного репертуару, в тому числі жанру концерту; простежено траєкторію стильових змін у розвитку музичного мистецтва XVIII століття крізь призму композиторської та виконавської практики доби, розглянуто особливості їх відображення в жанрі концерту для труби з оркестром; визначено місце трубного концерту в жанрово-стильовому полі бароко та класицизму у теоретично-виконавському аспекті; розкрито специфіку відтворення жанру концерту для труби з оркестром у італійській та німецькій музиці барокового періоду. Відзначено роль національної складової у формуванні жанру трубного концерту у європейській музиці, проаналізовано композиційні, драматургічні, формотворчі складові та їх взаємопов'язаність із специфікою барокового інструмента кларіно тощо; на прикладі концертів для труби з оркестром композиторів Німеччини другої половини XVIII століття розглянуто моделі ранньокласичних зразків жанру. Аналіз трубних концертів Й. Гайдна та Й. Н. Гуммеля виявив шляхи трансформації жанру в класичний період. Принципи модифікації жанру досліджено на основі міжжанрових зв'язків, особливостей композиції, тематизму, форми, технічних та виразних можливостей інструменту тощо; відзначено роль трубного концерту XVIII століття в подальшому розвитку трубного виконавського репертуару, узагальнено здобутки сучасних досліджень з означених питань.

Проблематику, теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження Чжан Цзіньцю викладено у 8 публікаціях (6 одноосібних), зокрема: 5 статей у виданнях, затверджених МОН України як фахові, 3 праці – апробаційного характеру.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Чжан Цзіньцю. Інструментальний концерт від бароко до класицизму: шляхи модифікації жанру. Вісник НАКККіМ : науковий журнал, 2024. Вип. 2. С. 355-360.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308433>

2. Чжан Цзіньцю. Концерт для труби з оркестром Йозефа Гайдна у музикознавчих вимірах сьогодення. *Слобожанські мистецькі студії* : науковий журнал СумДПУ імені А.С.Макаренка. Суми : Гельветика, 2023. Вип. 3. С. 84 – 88. DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2023.3.17>

3. Чжан Цзіньцю, Стахевич О. Г. Ранньокласичний концерт для труби з оркестром у музичному просторі Німеччини. *Слобожанські мистецькі студії* : науковий журнал СумДПУ імені А.С.Макаренка. Суми : Гельветика, 2024. Вип. 3 (6). С. 167-172.

DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2024.3.31>

4. Чжан Цзіньцю. Труба: історія та органологія інструменту в динаміці стильних змін від Бароко до Класицизму. *Музикознавча думка Дніпропетровщини* : збірник наукових праць Дніпропетровська академія музики імені М. І. Глінки. Дніпро : ГРАНІ, 2023. Вип. 24 (1). С. 317 – 332.

DOI: <https://doi.org/10.33287/222319>

5. Чжан Цзіньцю, Зав'ялова О.К. Бароковий концерт для труби з оркестром італійських композиторів: шляхи становлення. *Культурологічна думка*: збірник наукових праць. Київ : Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2024. № 26. Т. 2. С. 53-60. DOI : <https://doi.org/10.37627/2311-9489-26-2024-2>

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Чжан Цзіньцю. Концерт для труби з оркестром Йозефа Гайдна як предмет музикознавчого дослідження. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство* : зб. матеріалів IV всеукр. науково-практ. конференції (09 листопада 2023). Київ : НАКККіМ, 2023.

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytut/Akademiia/Vydannia/konferentsii/Tezy_09_11_2023-2.pdf

7. Чжан Цзіньцю. Органологія труби у стильовій парадигмі від Бароко до Класицизму. *Сімдесят треті економіко-правові дискусії. Соціальні та гуманітарні науки* : зб. матеріалів міжнар. наукової інтернет-конф. (22-23 березня 2023 р.). <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4267/>

8. Чжан Цзіньцю. Стильові амплуа у виконавському репертуарі для труби в добу Бароко. *Захід-Схід: Культура і мистецтвознавчі надбання. Пам'яті видатних митців України присвячується. До ювілею Г. Сковороди* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во Ліра-К, 2023. С. 219-222.

Кількість, обсяг і зміст праць відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. Єрмоменко Андрій Юрійович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, завідувач кафедри музичного мистецтва – рецензент.

«Передусім підкреслюю актуальність дослідження. Концерт для труби як жанр є одним із найяскравіших явищ у розвитку європейського інструменталізму. Від барокової традиції з її риторичною виразністю, пишною одноментикою до класичного стилю з його гармонією форми, драматургійною .. і прозорістю фактури. Цей жанр пройшов складний цікавий шлях. Однак, у вітчизняному музикознавстві комплексного аналізу саме стильової еволюції концерту для труби з оркестром бракувало, тому дисертація має важливий науковий внесок. В роботі здійснено систематизацію концертів для труби VII - VIII століть в контексті загальноєвропейських стильових процесів, характеристику барокових моделей жанру та їхню трансформацію в добу класицизму, аналіз особливостей оркестрової партитури солюючої труби з

урахуванням технічних можливостей інструменту. Серед важливих результатів відзначу розроблену автором стильову парадигму розвитку жанру, що дозволяє побачити етапність та взаємозв'язки барокових і класичних рис у концертах і музиці для труби. Цінним є залучення широкої джерельної бази, від нотних рукописів до сучасних досліджень і виконавських практик. Робота має чітку структуру, логічний виклад, аргументовану наукову новизну, практичне значення. Загалом дисертація є завершеним, самостійним науковим дослідженням, відповідає вимогам щодо кваліфікаційних робіт такого рівня і робить вагомий внесок у розвиток музикознавчої науки. Я буду підтримувати цю роботу. Дякую за увагу». Зауважень немає.

2. Громченко Валерій Васильович, доктор мистецтвознавства, професор, Дніпровська академія музики, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності – опонент.

«Насамперед відзначу, що робота на мене створила позитивне враження насамперед за декількох показників: праця, дійсно має надзвичайно високий сенс практичного значення. Це є надзвичайно доброю ознакою. Означу також високу міждисциплінарну взаємодію, адже тут ми маємо взаємозв'язок музичного мистецтва і культурології, і тут в нас музична естетика. Також означу і вектор розкриття творів в напрямі збільшення репертуарної політики сучасних трубачів. Адже Чжан Цзіньцю висвітлює багато композиторів другого ряду популярності, визнання, зокрема, це: Леопольд Моцарт, Міхаель Гайдн, Йоган Мольтер. Дійсно, ці показники, вони роблять роботу ґрунтовною, достойною до практики, до подальшого представлення у подальших наукових звершеннях. Також відзначу ще надзвичайно вдалу хронологічну концепцію розбудови матеріалу дослідження. Адже здобувач разом з керівником обрали дуже вдалу, на мою думку, концепцію взаємодії дуальності, бівалентності взаємодії епохи бароко та класицизму. Коли занурюєшся у працю, постійно відчуваєш оцей процес співіснування протилежностей на основі якого і вирізняється ось ця надзвичайна строкатість труби. Безумовно, на прикладі сольного концерту для труби з оркестром. Це

надзвичайно вдала знахідка. І іноді сягаєш думки про опанування, скажімо, 2-х робіт, 2-х дисертацій. Адже кожний із розділів (і бароко, і класицизм), він можливо бути представлений як окремою роботою, а саме на взаємодії, на діалектиці. Того відбувається розкриття вагомої строкатої картини, яку здійснює Чжан Цзіньцю стосовно розвитку еволюції труби на прикладі розвитку жанру трубного концерту означених періодів. Відтак, я підтримаю цю роботу, шановний Чжан Цзіньцю. Вітаю керівника цього дослідження. Безумовно буду голосувати за присвоєння ступеня доктора філософії з Музичного мистецтва Чжан Цзіньцю. Дякую, шановний здобувач. Дякую, шановна голово». Зауваження подані у відгуку офіційного опонента.

3. Качмарчик Володимир Петрович, доктор мистецтвознавства, професор, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, професор кафедри теорії та історії музичного виконавства – опонент.

Дякую, пані голово, говорячи концерт епохи бароко і класицизму і, аналізуючи ті роботи і в нас тут в Україні, і які в зарубіжжі виходили останнім часом, якщо ми говоримо про Україну, то тут були певні такі неточності, які виникли ще десь у 80-90 р., коли, напевно ще був недостатній опис цієї літератури, і які дали такий хибний напрям. Наприклад, у дослідженні Ж. Фронце, Крубного в тому числі. ...Це стосується роботи, яка була захищена, по-моєму, десь у 2000 році у Львові, коли було відкрито концерт. І включено було в жанр концерту трубний концерт Леопольда Моцарта. І потому появилась дисертація теж в Україні (концерт для тромбона). І тут одразу після цього ці роботи стали цитуватися і повторюватися. І ніхто, навіть, не звернув уваги, що в принципі це не концерт, жанр концерту. Хоча у зарубіжній літературі, яка виходить, концерт Л. Моцарта для труби, він був і ми у інтернеті зустрічаємо. Але достатньо взяти ці редакції, які виходили в Німеччині. На першій сторінці там чітко прописано (німецькою та англійською), що це якраз окремі частини із серенад, які були створені Леопольдом Моцартом в 9 частинах. І ці частини чомусь ці редактори перші трубачі і тромбоністи включили як концерт. Тут якраз треба обов'язково на це

вказувати. Ці неточності і в нас у бувшому радянському союзі вони виникли. І коли Докшітер зробив переклад Вівальдівських концертів скрипкових для труби. І сьогодні ми можемо зустріти і у дисертаціях, і магістерських роботах. Вони трактуються як оригінальні твори. На самому ділі – це скрипковий концерт. Їх так треба розглядати. Концерт для труби є, концерт для 5-х труб оригінальний є. І от тут розглядається цей концерт один, але їх небагато. Тому ці помилки, які є, ми повинні виправляти. Також ми повинні виправляти то, що стосується (не то що виправляти, а хоча би вказувати), що стосується якраз тієї дискусії, яка пов'язана з трубою бароко.

І, дійсно, якраз Роберт Барклай у своїй статті, яка вийшла у 1993 чи у 1995 році, там він говорить: «...що, якщо була труба з тим отвором в той час бароко, так покажіть її...». А всі говорять сучасні виконавці на трубі з отвором бароковим вони відстоюють, що це труба – конструкція епохи бароко. Ці отвори були знову ж таки в роботах покійного Пасилюка. Ми зустрічаємо оці згадки, що труба бароко. На самому ділі, як він підкреслює, що такої труби немає в цьому, ні в музеях неможливо знайти. Вона не описана. То, що було зроблено в конструкції, це якраз період ХХ століття 60 років. Ну, якщо існують такі дискусії влюбій дисертації, ми повинні якраз вказувати, цитувати літературу і тоді ми будемо розуміти звідки це іде і хто автор таких тверджень. Тоді зрозуміло, що буде інший погляд.

Говорячи про роботу, тут дуже багато якраз розглядається концертів епохи бароко і зроблений аналіз цих концертів. Це, дійсно, має велике практичне значення. Чому? Тому що сьогодні якраз цей репертуар грається, грається на сучасних інструментах, що набагато простіше, чим цій натуральній трубі. Чому? Тому що якщо використовувати трубу без отворів барокову, ту техніку, вона сьогодні для сьогоднішніх виконавців досить складна і недоступна. Якраз ті оригінали якби використовував, то ми б якраз почули дійсно барокову трубу, яка звучала в той час. Цей аналіз, який зроблений цих концертів, він, дійсно, тут було сказано, що він має практичне значення, тому що його включення в репертуар, яке йде досить активно, якраз

дозволяє більш точніше підходити до виконання і використовувати в виконавській практиці.

Що стосується якраз епохи класицизму, то тут, дійсно, поява оцієї клапанної труби, а потому і вентильної, вони були якраз переломним етапом розвитку і інструменту, і збільшення репертуару. От тут не розглядається якраз, це якраз більш збіжний період, розглядається, наприклад, період романтизму, де появляється вентильна. Тут роль зіграла Паризька консерваторія. Тут поява вентильного механізму розширила технічні можливості, які почали використовуватися. Я підтримую цю дисертацію. Вона, дійсно, має практичне значення. Я буду голосувати за присвоєння нашому шановному Чжан Цзіньцю наукового ступеня доктора філософії. Дякую». Інші зауваження наведені у відгуку офіційного опонента.

4. Палій Ірина Олегівна, кандидат мистецтвознавства, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, старший викладач кафедри оркестрових духових та ударних інструментів – опонент.

«Серед ключових здобутків дослідження Чжан Цзіньцю слід відзначити: систематизацію виконавських амплуа трубачів барокової доби; типологізацію жанрових моделей трубного концерту; встановлення міжжанрових зав'язків та принципів модифікації форми; окреслення ролі національних традицій у формуванні стилістичних особливостей жанру; аналітичний розгляд інструментально-ансамблевих особливостей та виконавських вимог до трубного концерту. Отже, в цілому дисертація Чжан Цзіньцю «Концерт для труби з оркестром у стильовій парадигмі від Бароко до Класицизму» є цілісним, концептуально продуманим і змістовно багатим дослідженням, яке характеризується високим рівнем наукової достовірності, глибоким аналітичним підходом та значною культурно-історичною цінністю. Усе зазначене вище дозволяє стверджувати, що дисертація Чжан Цзіньцю за актуальністю, теоретико-методологічним рівнем, науковою новизною відповідає вимогам МОН України стосовно дисертацій на здобуття ступеня

доктора філософії, а її автор Чжан Цзіньцю заслуговує присудження ступеня доктора філософії. Я хочу привітати наукового керівника, самого дисертанта за ґрунтовне таке дослідження. Підтримую цю дисертацію і буду голосувати «за». Дякую». Зауваження наведені у відгуку офіційного опонента.

5. Устименко-Косоріч Олена Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, директор Навчально-наукового інституту культури та мистецтв – голова ради.

Шановні колеги, дозвольте висловити кілька прикінцевих констатацій, які є обов'язковими для нашої оцінки якості виконаного дослідження.

На підставі прилюдного обговорення членів спеціалізованої вченої ради, дійшли висновку, що робота виконана на високому рівні, в якій розкрито жанр трубного барокового концерту, що не часто стає предметом досліджень українських музикознавців. Робота має узагальнюючий характер, її матеріал охоплює два століття - VII та VIII. Це великий історичний пласт, який спирається на велику кількість аналітичного матеріалу. Зроблений аналіз є всебічним, де розглядається і фактура, і структура, і виконавський аспекти. Тобто, це комплексний аналіз. Наукова новизна полягає в комплексному підході до вивчення концерту для труби з оркестром, особливо в межах двох епох, які значною мірою вплинули на розвиток жанру. Практична цінність полягає у можливості використання цих матеріалів у створенні навчально-методичних посібників, а також у діяльності музикантів, які грають на трубі. Мова дослідження є логічною, послідовною, з чітким викладенням матеріалу та відповідністю наукової етиці. Дисертаційне дослідження становить вагомий внесок у сучасне музикознавство, підкреслюючи вплив стилістичних змін на розвиток концерту для труби з оркестром.

Зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає,

«Утрималися» - немає

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Чжан Цзіньцю ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура та мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Голова спеціалізованої вченої ради

кандидат мистецтвознавства,

доктор педагогічних наук,

професор

Олена УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ